

Az osztrák panduroktól a szegedi kakastollas csendőrökig

60 év munkája, története és dicsősége

(A Délmagyarország munkatársától) 1881 február 14-én a magyar királyi csendőrség születésnapja. Ezen a napon szentesítette I. Ferenc József a közbiztonsági szolgálat szervezéséről szóló törvényeket. Eddig az időpontig császári és királyi csendőrség látta el a monarchia területén a közbiztonsági szolgálatot, ettől kezdve magyar királyi csendőrség működött az ország területén.

Gens d'armes — zsandár

A csendőrség eredetére érdekes fényt vet magának a szónak születése. A magyar csendőr szóval Kazinczy Ferenc nyelvújítása ajánlkozott meg bennünket. Legrégibb magyar nyoma 1834-ből ismeretes, mégpedig mint francia *gens d'armes*, magyarosan zsandár szó helyettesítője. A szó és a fogalom francia eredetűre mutat az a középkori elnevezés, amely szerint *gens d'armes* hívták Franciaországban különösen a középkor vége felé a páncélos lovagot, később pedig a francia forradalom idejéig a francia testőrlővadász legelőkelőbb részét. Napoleon zsandárezredei olyan nagy hírnévre tettek szert, hogy egyes meghódított államok Napoleon bukása után teljes egészében átvették az ott állomásozó francia zsandárezredeket és beosztották az állam közbiztonsági szolgálatába. Később természetesen ezekbe a francia zsandárezredékbe az egyes államok lakosságából toborozták csendőrlegényeket. Ilyen zsandárezredből született meg az 1848–49-i mozgalmak után a monarchiai csendőrség is.

Back osztrák belügyminiszter javaslatára 1849 végén állították fel az osztrák birodalmi csendőrséget, amelynek vezetője Kempen altábornagy az önkényuralom idején a rendőrmínisztérium felügyelője is volt. Ennek természetesen az volt a következménye, hogy a csendőrséget főleg politikai szolgálat ellátására vette igénybe az állam. Nemcsak a lakosságot, hanem a hivatalnokokat is kötelessége volt megfigyelni és titkos jelentésekben közölni azokat az észrevételeket, amelyek „a renitens magyarok” magatartásával álltak kapcsolatban. Magyarországon az osztrák csendőrség működése eleinte népszerűtlen, később a legnagyobb gyűlölettel kísért működés volt. A csendőrség a nyílt utcán bárkit elfogott, aki magyaros ruhában, bajusszal, vagy Kossuth szakállal járt. Az osztrák csendőrség uralma az 1867-es kiegyezéssel megszűnt Magyarországon, 1868-ban szervezték újjá a magyarországi németnyelvű csendőrséget, ekkor rendszeresítették a mai alakú tollas vadászkalapot, csak hogy a timer helyett akkor égi gránát volt rajta. A császári és királyi udvari csendőrségnek természetesen voltak magyar szervezetei is, ezek a vármegyei pandurok igyekeztek közbiztonságot fenntartani. A pandurok azonban igen gyöngye fizetést kaptak, nem voltak kellően megszervezve s így gyakori volt a bűnözőkkel való összejárás. Ilyen körülmények között a közbiztonság állapota romlott. Schatz Lajos őrnagy szövegétette ezt a honvédelmi minisztériumban, ahol az intervenció kapcsán megkezdtek a magyar királyi csendőrség felállításának törvényszerinti előkészítését. 1880. novemberében Szende Béla honvédelmi miniszter benyújtotta a képviselőháznak azt a törvényjavaslatot, amely 1881 február 14-én királyi szentesítést nyert.

Az első csendőrezred Szegeden

Török Ferenc honvédelmi nagykövetség később csendőrezredes kapott megbízást, hogy állítsa fel a szegedi csendőrpandúrparancsnokságot. A Török Ferenc ezredes által megszervezett II. számú szegedi csendőrpandúrparancsnokság 1882. január 1-én kezdte meg működését.

Az egykori tudósítók leírása szerint a tollas süvegű egyenruhájú, fel-fegyverzett csendőrlegénységet lelkesen éltette Szeged népe, amerre az utcákon elvonult. „Ünnepnapja volt ez Szegednek — írja az egyik korabeli szegedi újság — most már nyugodtan munkálkodhatunk közbiztonságunk védevégre és rendünkre magyar fiúk vigyáznak.”

1881. Szilveszter éjszakáján felsorakozott az akkori szegedi csendőrlaktanya épületében az Erdélyből idehozott csendőrkülönítmény legénysége. Néma csendben, tisztelgésre állított fegyverekkel várták az éjféli órát. Amikor az éjfelet elűtötték az órák, az újesztendő első percében riadót fújt a kürtös és a csendőrlegénység képtelen megállni az utcákon. Hatalmas tömeg várta nemcsak a laktanya előtt, hanem minden utcában a csendőrlegénységet, a mulatozó társaságok szünni nem akaró lelkesedéssel éljeneztek és ünnepelték Szeged utcáin az első magyar csendőröket.

Szeged környékén abban az időben még igen élénken divott a zsidóvilág, amely a csendőrség kitarló, fáradságos és leleményes munkája folytán lassankint megtört és a zsidóvilágunk kódéba burkolózott.

Szegedi csendőrök a világháborúban

A világháború kitöréséig terjedő időt országunkban s Szegeden is arra használta fel a csendőrség, hogy szervezetét megerősítse, felszerelését tökéletesítse és a kiképzést minél szélesebb alapokra helyezze. A háborút megelőző évek bel- és külpolitikai téren egyaránt meglehetősen nyugtalanságban teltek el, amit a csendőrségnek is meg kellett érezni. Budapesten az 1912-ben történt politikai mozgalmak szükségessé tették a csendőrség létszámának felemelését. Ugyanebben az évben a mind szélesebbé váló külpolitikai helyzet miatt a határőrszolgálatot is a csendőrség vette át. Amikor két esztendő múlva a világháború kitört, a magyar csendőrség nagyrésze tábori csendőrszolgálatra, vagy katonai szolgálatra vonult be.

A szegedi csendőrök méltó hírnevet szereztek maguknak a világháborúban: Oroszországban, Romániában, Szerbiában, Montenegróban, Albániában és Olaszországban végeztek nehéz viszonyok között csendőri és katonai szolgálatot a szegedi kakastollas fiúk. Vért és életet áldozott a szegedi csendőrség a világháború során, különösen azokban az időkben, amikor Erdély csaknem teljesen védtelenül állott a betörő románokkal szemben. A nagy véráldo-

zatra semmi sem jellemzőbb, mint az a statisztika, amely szerint a világháború előtt közel hússzáz fős magyar csendőrlegénység a világháború végére kétezer főre zsugorodott.

A háború után

A háború utáni magyar csendőrséget a fejlődés és haladás útján való erőteljes nekilendülés jellemzi — írja az egyik csendőrségi szaklap. Ennek köszönhető, hogy az ország társadalmában, sőt nemzetközi viszonylatában is addig elfoglalt előkelő helyét nemcsak hogy megtartotta, hanem meg is szilárdította. A magyar csendőr kemény, jellegzetesen férfias alakja kitörölhetetlenül hozzátartozik Magyarországhoz, amelynek mindig becsületet szerzett és fog szerepeltetni ezután is. Változatos, nehéz küzdelmek sora jelzi a magyar csendőrség útját. Több borús nappal, mint derüssel, de bőségesen kárpótolja érte a magyar nép osztatlan szeretete, amely e testületet körülveszi.

Valóban a fejlődés és haladás irányát mutatta a világháború után a csendőrség. A békekötés után a változott körülményeknek megfelelően szervezték át a magyar csendőrséget úgy létszám, mint pedig területi beosztások tekintetében.

Erdekes újítást vezettek be 1925-ben, amikor a csendőrségi, illetve közbiztonsági szolgálatra betanított kutyákat is alkalmazták. A következő évben a magyar csendőrség résztvevő a berlini közrendészeti világkiállításon igen szép és dícséretet kapott anyaggal. 1930-ban a csendőrség nyomozóosztályát újjászervezték, külön csendőrségi alakulatokat létesítettek, amelyeknek tagjai feltűnés nélkül, polgári ruhában is nyomozhattak, technikailag korszerűen voltak felszerelve és a különböző csendőrszolgálatok a nyomozásban segítséget nyújtottak.

Szegeden 1930 március 1-én kezdte meg működését egy ilyen nyomozó osztály. Szeged tehát ebben a tekintetben is megelőzte az ország többi városait.

Az itteni alosztály működése például szolgált az egész ország csendőrkülönítményeinek, korszerűség és eredmény tekintetében pedig nemcsak országos viszonylatban lett első, hanem Európa csendőrségeinek is hamarosan az élére került. A közlekedési csendőrség is csak hamar megkezdte működését, a belügyminiszteri rendelkezés után ugyancsak Szegeden először, ezen a téren is kitűnő példát szolgáltatva az egész ország csendőri működésének.

Nehéz, fáradságos, de eredményes munkára tekinthet vissza a hatvanesztendő születésnapon a szegedi és az egész magyar csendőrség. Ez a munka záloga és alapja annak a magyar jövőnek, amelyért a munkálkodást a csendőrfiúk megkezdtek a visszakértelt Felvidéken, Kárpátalján és Erdélyben.

A 60 éves évforduló ünnepe a szegedi csendőrkerületi parancsnokságon

Pénteken ünnepelte a magyar csendőrség fennállása 60. évfordulóját. Ebből az alkalomból az ország valamennyi városában csendőrszolgálatot rendeztek, amelyen a csendőrség vezetői megemlékeztek az elmúlt hat évtized nehéz és felelősségteljes munkájáról. A szegedi csendőrkerületi parancsnokság pénteken délelőtt fel-emelő háziünnepség és éremkiosztás keretében ünnepelte meg az évfordulót.

9 órakor a szegedi csendőrkerület legénysége és a tisztikar istentiszteletet vett részt, utána a Kossuth Lajos-sugárúti parancsnokság udvarán ünnepségre jöttek össze. Vitéz Hertelendy Ignác csendőrezredes, a csendőrkerület parancsnoka hódolattal emlékezett meg a kormányzóról, majd visszaillesztést vetett az elmúlt 60 év csendőrtörténetére. Az úttörőtől a csendőrfiúktól a csendőrfiúktól a csendőrfiúktól a csendőrfiúktól a szegedi csendőrkerület tisztikara és legény-

sége megnutatta, hogy méltó tud lenni csendőroseihez.

A nagyhatású beszéd után a kerületi parancsnok a tisztikar és a legénység tagjai között elismerő okleveleket és kitüntetésekkel osztott ki, majd külön a tisztikar és külön a legénység ebédre ült össze.

HAJTÓKA...?

Egy jókarban levő

OPEL-KADETT
más vállalkozás miatt minden elfogadható árral eladó. Megtekinthető csak szombaton d. u., e. hó 15-én SOLT Service, Kálvária-utca. 235